

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ก็คือ การที่ประชากรเพิ่ม
อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีอัตราการตายในระดับต่ำ และ
เริ่มจะลดลงต่อไปเรื่อย ๆ เนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ การอนามัย และการ
สาธารณสุข แต่อัตราการเกิดยังคงอยู่ในระดับสูง และไม่มีทีท่าว่าจะลดลงเองในอนาคต
อันใกล้ ความหลักฐานที่ปรากฏเกี่ยวกับประสพการณ์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว แสดงให้เห็น
ว่าการวางแผนครอบครัว เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง
สภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นผลทำให้สามีภรรยาประสบปัญหายุ่งยากในการที่จะได้มาซึ่ง
ความสำเร็จในชีวิต และการมีบุตรจำนวนมากกจัดเป็นภาระเกินกว่าที่จะให้การเลี้ยงดูได้
อย่างเต็มที่ เพราะจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการคลอดบุตร การเลี้ยงดู ตลอดจนให้
การศึกษาเพื่อเตรียมบุตรให้เป็นผู้มีสถานภาพสูงในสังคม ครอบครัวที่มีรายได้น้อยถ้าไม่
สามารถแก้ปัญหานี้ได้ ก็อาจเป็นมูลเหตุของความขัดแย้งภายในครอบครัว โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งกรณีภรรยาตั้งครรภ์ก่อนการสมรส อาจจะประสบปัญหามากกว่าครอบครัวอื่น
เนื่องจากยังไม่พร้อมที่จะทำการสมรส และขาดการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพที่เป็นหลัก
แหล่ง เพื่อหารายได้ดี หรือเพื่อเพิ่มทรัพย์สินคงที่ตนก่อนการ อีกประการหนึ่งการมีบุตร
จำนวนมากจะเป็นภาระแก่สตรีที่ประกอบอาชีพนอกบ้าน และทั้งยังทำให้สุขภาพทรุดโทรม
เพราะการตั้งครรภ์หรือการคลอดที่เกินควร ซึ่งอาจทำให้สตรีเสียชีวิตในระยะตั้งครรภ์
ในการคลอด และภายหลังคลอดได้ง่าย โดยเฉพาะผู้ที่อายุมาก เนื่องจากมีความต้าน
ทานโรคน้อย นอกจากนั้นบุตรที่คลอดจากสตรีที่ตั้งครรภ์มากจะมีอัตราการตายสูงกว่าปกติ
หรือไม่ก็อาจมีร่างกายอ่อนแอ ไม่สมบูรณ์ หรือมีความพิการแต่กำเนิด

ด้วยเหตุนี้สามีภรรยาส่วนใหญ่ที่ตระหนักถึงปัญหาคังกล่าว จึงนิยมวางแผนครอบครัว

เพื่อชลอการเกิด เนื่องจากคำนึงถึงสุขภาพอนามัย ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และ
 อนาคตของบุตร โดยทั่วไปจึงพบว่าครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมดีก็จะมีบุตร
 จำนวนน้อยกว่า ครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมในระดับที่ต่ำกว่า ประกอบกับ
 ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ทำให้วงการแพทย์สามารถคิดค้นวิธีการ
 ป้องกันการปฏิสนธิแบบใหม่ ๆ ซึ่งใช้โดยดีและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ประสงค์จะจำกัด
 ขนาดของครอบครัว หรือผู้ที่ประสงค์จะเว้นระยะเวลาของการมีบุตรมิให้ถึงจนเกินไป และ
 ขณะนี้ครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำกำลัง เริ่มจะรับเอาวิธีการวาง
 แผนครอบครัวมาใช้ เพราะชาวคราวและความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ได้แพร่
 กระจายไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงเป็นที่สนใจและน่าศึกษาว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคม
 ของครอบครัวมีส่วนในการกำหนดช่วงเวลาของการมีบุตรอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงแนวโน้มของช่วงเวลาที่มีบุตรของสตรีไทย
 และความแตกต่างดังกล่าว ในบรรดาสตรีกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ปรากฏว่าได้มีการศึกษาที่
 เน้นถึงเรื่องนี้มาก่อน ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัยการอนามัยครอบครัว ที่
 อำเภอไพศาราม จังหวัดราชบุรี ครั้งแรก เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็น
 การดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างสภาวิจัยแห่งชาติและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อรวบรวมขอ
 มูลขั้นพื้นฐานทางด้านสังคมศาสตร์ ก่อนที่จะเปิดบริการอนามัยครอบครัวในเวลาต่อมา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

จุดประสงค์ในการวิจัยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้คือ

๑. เพื่อทราบถึงช่วงเวลาของการมีบุตรของครอบครัวที่มีสภาพ เศรษฐกิจและ
 สังคมต่างกัน ทั้งนี้จะได้เข้าใจถึงลักษณะทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นผลทำให้เกิด
 ความแตกต่างในช่วงเวลาของการมีบุตร
๒. เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับนำไปเปรียบเทียบ ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลง
 เกี่ยวกับช่วงเวลาของการมีบุตร ภายหลังที่ได้เปิดบริการอนามัยครอบครัวขึ้นในเขต

อำเภอนี้แล้ว

แนวความคิดที่สำคัญในวิทยานิพนธ์

จากการศึกษาเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับช่วงระยะเวลาของการมีบุตรในต่างประเทศ ทำให้ทราบพอเป็นแนวทางว่า ปัจจัยที่กำหนดช่วงระยะเวลาของการมีบุตรมีได้มีเพียงสาเหตุทางด้านสตรีวิทยาอย่างเดียว แต่อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นผลทำให้สามีภรรยาต้องเว้นช่วงระยะเวลาของการมีบุตรกระชั้นชิดหรือยาวนานออกไป ทั้งนี้ก็อาจมีความคล้ายคลึงกัน ในสาระสำคัญของบางปัจจัย จึงทำให้สนใจว่าปัจจัยอะไรที่เป็นมูลเหตุ ให้ช่วงระยะเวลาของการมีบุตรสตรีไทยแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่สำคัญของวิทยานิพนธ์มีดังต่อไปนี้ คือ

"ครอบครัวในเขตชนบทของประเทศไทยที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง มักจะเว้นระยะเวลาของการมีบุตรยาวนาน แต่ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำมักจะมีช่วงระยะเวลาของการมีบุตรกระชั้นชิด"

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัยการอนามัยครอบครัวที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ประชากรที่ได้เป็นข้อมูลในการศึกษาได้แก่สตรีที่ทำการสมรสแล้ว ซึ่งอายุระหว่าง ๒๐ - ๔๕ ปี และสามียังมีชีวิตอยู่จำนวน ๑,๒๐๗ คน แต่เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น ที่ได้จากการสำรวจทางด้านสังคมศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาจึงจำกัดเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอันมีส่วนในการกำหนดช่วงระยะเวลาของการมีบุตร โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ก. ปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่ อายุ ลำดับมีของบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรที่ตองการ ความถองการเพศของบุตร และประสพการณเกี่ยวกับการ

สูญเสียมูลค่า

ข. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การศึกษา ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัว อาชีพและความเพียงพอของผลิตภัณฑ์ได้จากที่ดิน